

СУЧАСНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МОЛОДІ І ДОРΟΣЛИХ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Переяслав - 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

**СУЧАСНА ОСВІТА: СТРАТЕГІЇ
ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ
МОЛОДІ І ДОРΟΣЛИХ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Переяслав – 2025

УДК 378'20": [37.091.12:005.745 (082)]
С 91

*Рекомендовано вченою радою
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(протокол № 7 від 07 лютого 2025 р.)*

Рецензенти:

Гусак Л. Є – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Жорова І. Я. – доктор педагогічних наук, професор, виконуюча обов'язки ректора, перший проректор Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради;

Кушнірук С. А. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Редакційна колегія:

Шапран О. І. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та педагогічної інноватики Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Шапран Ю. П. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри природничих дисциплін і методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Онищенко Н. П. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та педагогічної інноватики Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

Сучасна освіта: стратегії та технології навчання молоді і дорослих: зб. наук. пр. / за ред. О. І. Шапран. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2025. 640 с.

ISBN 978-617-8562-12-0

Збірник наукових праць містить результати досліджень учених, викладачів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів, учителів щодо викликів і тенденцій освіти України в умовах воєнного стану; формування компетентного майбутнього фахівця у процесі його навчання у закладах вищої і передвищої освіти; професійної підготовки здобувачів освіти з використанням інноваційних технологій, методів і засобів навчання; напрямів інтеграції теоретичної і практичної підготовки учнів у контексті розбудови Нової української школи; сучасних підходів до розвитку національної ідентичності української молоді в закладах освіти; стратегії і технології впливу на фізичне і громадське здоров'я молоді та дорослих; безперервної освіти впродовж життя та ін.

Для науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

ISBN 978-617-8562-12-0

- БОВАН Ніна** (м. Переяслав, Україна)
ПЕРСОНАЛІЗОВАНЕ НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ТЬЮТОРИНГ:
ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП
У ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ.....63
- БОВТ Олексій** (м. Переяслав, Україна)
ВЗАЄМОДІЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК
ЧИННИК РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА.....69
- БОРИСЕНКО Микола,**
СЕРГІЙЧУК Олена (м. Переяслав, Україна)
ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА.....80
- ВАН Бінхао,**
ЧЕНЬ Юехун,
ВАН Ї (Китайська Народна Республіка)
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ
У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....88
- ВОРОНІНА Галина,**
ВОРОПАЄВ Євгеній (м. Харків, Україна)
ДИТЯЧА ТЕАТРАЛЬНА ШКОЛА ЯК СТРАТЕГІЯ
ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ ДО ОСВІТИ ВПРОДОВЖ
ЖИТТЯ.....94
- ГАЛАТА Ігор** (м. Переяслав, Україна)
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ
ІННОВАЦІЙНИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ.....98
- ГАРАПКО Віталія, ПАНЧЕНКО Оксана,**
ГАРАПКО Мар'яна (м. Мукачево, Україна)
ЕТИКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ...105

- ГОЛЯК Олена** (м. Переяслав, Україна)
СИТУАЦІЙНІ ЗАДАЧІ ЯК ЕФЕКТИВНА СКЛАДОВА
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ...113
- ГОРБАЧЕНКО Валерія,**
ПАНАСЮК Зоряна (м. Звягель, Україна)
ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЦИФРОВОГО
ЗДОРОВ'Я У ФАХОВИХ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖАХ.....120
- ГРИГОРЕНКО Андрій,**
ШЕВЧУК Лариса (м. Переяслав, Україна)
ІМЕРСИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ
ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ: КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА
РІВНІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ.....126
- ГУНАЗА Леся,**
ШЕВЧУК Лариса (м. Переяслав, Україна)
РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У РОЗВИТКУ
МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНЬОГО ТА
НАВЧАННІ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ.....133
- ДАВИДОВ Денис** (м. Переяслав, Україна)
ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВ БАЗОВОЇ
ШКОЛИ В НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ...142
- ДАДАК Дмитро** (м. Переяслав, Україна)
ЗАСТОСУВАННЯ СНАТ ГРТ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО
ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....148
- ДОБРОВОЛЬСЬКА Анна** (м. Івано-Франківськ, Україна)
ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ДО
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ: РОЗВИТОК ВОЛЬОВОГО КОМПОНЕНТА.....152

Віталія ГАРАПКО,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови,
літератури з методиками навчання гуманітарного
факультету,
Мукачівський державний університет
(м. Мукачево, Україна)

Оксана ПАНЧЕНКО,
старший викладач кафедри інженерії, технологій
та професійної освіти факультету економіки,
управління та інженерії,
Мукачівський державний університет
(м. Мукачево, Україна)

Мар'яна ГАРАПКО,
здобувачка першого рівня вищої освіти
спеціальності «Інформаційна та бібліотечна справа»
гуманітарного факультету,
Мукачівський державний університет
(м. Мукачево, Україна)

ЕТИКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Швидкість інтеграції та поширення *штучного інтелекту* (ШІ) в усіх аспектах життя та всіх секторах ставлять нові виклики перед суспільством щодо природи машинного інтелекту, збору та використання персональних даних, ролі людей і машин у прийнятті рішень створення та вплив ШІ на соціальну та екологічну стійкість соціуму. Важливо, щоб системи освіти готували здобувачів не лише до знань і навичок використання штучного інтелекту, але й до розуміння потенційного впливу технологій на суспільство

та навколишнє середовище в цілому (Теличко, 2024: 840). Враховуючи трансформаційний потенціал штучного інтелекту для нашого суспільства, вкрай важливо озброїти здобувачів знаннями та навичками, необхідними для ефективного використання та активного спільного створення штучного інтелекту (ЮНЕСКО, 2024: 12). Освіту, як державний сектор, не можна зводити до тестового полігону для пасивного впровадження ШІ. Роль освітнього сектору полягає не лише в тому, щоб підготувати здобувачів до адаптації до життя у суспільстві, яке дедалі більше трансформується завдяки технологіям ШІ; він також відіграє ключову роль у розширенні можливостей молодих людей, щоб вони разом створювали стійке майбутнє шляхом відновлення балансу наших стосунків не лише з іншими, але й із технологіями та навколишнім середовищем. Згідно проведеного дослідження науковцями ЮНЕСКО уряди деяких країн визнали нагальну потребу в розвитку цифрової та етичної обізнаності стосовно використання штучного інтелекту ще в 2019 році, коли було прийнято Пекінський консенсус ЮНЕСКО щодо впровадження штучного інтелекту в освітній процес. Дійсно, Пекінський консенсус підкреслив необхідність забезпечити людей вміннями та навичками використання ШІ в усіх верствах суспільства. Однак, згідно з нещодавнім опитуванням, проведеним у 190 країнах, було встановлено, що лише близько 15 країн розробляють або впроваджують навчальні програми використання ШІ в шкільній освіті (Теличко, 2024:827). Опитування також показало, що існують великі відмінності в тому, як країни визначають цифрову грамотність, навички, етичні принципи та компетенцію ШІ.

Таким чином, результати опитування підкреслили необхідність розробки узгодженого підходу до інтеграції освітнього та навчального контенту, пов'язаного з ШІ, у шкільні навчальні програми. Занадто часто на визначення

компетентності ШІ для здобувачів впливає навчання, розроблене та/або надане приватними компаніями, яке, як правило, зосереджується на технічних навичках для роботи з прибутковими платформами ШІ. Такі підходи рідко стосуються ширших критичних питань наслідків штучного інтелекту для навчання та громадянства загалом. Наразі в багатьох освітніх системах існує порожнеча, коли йдеться про схвалені громадськістю рамки для введення контенту до навчальних програм та методів, пов'язаних з використанням ШІ. Технологія штучного інтелекту швидко змінюється. Тому дуже важливо переконатися, що всі здобувачі мають базовий набір знань, навичок і цінностей для етичної та ефективної взаємодії з ШІ в сьогоденні. Ця база може дозволити здобувачам використовувати майбутні інтеграції технології штучного інтелекту відповідним і орієнтованим на людину способом.

Передумовою для відповідального використання ШІ є здатність виявляти надійність інструментів ШІ та пропорційність використання власного та штучного інтелекту (Теличко, 2024: 829). *Впровадження компетентності штучного інтелекту для здобувачів освіти* має на меті підготувати здобувачів до визначення цінностей, знань і навичок, необхідних для критичного аналізу пропорційності використання ШІ з етичної точки зору, зокрема: вивчення та розуміння впливу ШІ на людську діяльність, соціальну інтеграцію та рівність, інституційну та індивідуальну безпеку, культурне та мовне різноманіття, формування та вираження множинних думок, а також на навколишнє середовище та екосистеми. Очікується, що здобувачі освіти вийдуть за рамки помилкового уявлення про те, що штучний інтелект є рішенням для всього. Вони мають стати особами, які свідомо приймають рішення про те, коли системи та програми штучного інтелекту слід використовувати, а коли ні; які проблеми вони можуть або

не можуть вирішити самостійно; коли і як слід використовувати ШІ як частину ширшого рішення проблеми. Впровадження компетентності штучного інтелекту для здобувачів освіти має на меті розвивати прагнення здобувачів застосовувати та розробляти інструменти ШІ для встановлення значущих конкретних цілей або вирішення реальних викликів та сприяти сталому розвитку суспільства рухаючись до ери ШІ різними темпами, що характеризуються широкою інтеграцією ШІ. Учасникам цього процесу, здобувачам і викладачам, доведеться не тільки дотримуватися правових норм і етичних принципів, але, як громадяни, вони також повинні будуть сприяти адаптації стандартів і правил використання ШІ (ЮНЕСКО, 2019). Таким чином, компетентність штучного інтелекту для здобувачів освіти підкреслює важливість підтримки здобувачів та викладачів у набутті не тільки компетентності добросовісності але й у прагненні стати відповідальними та етичними користувачами ШІ, а також активними учасниками впровадження ШІ. Цей процес залучає здобувачів усіх освітніх рівнів до роздумів над ключовими суперечками навколо штучного інтелекту та етичних принципів через ознайомлення з відповідними нормативними актами.

Науковцями ЮНЕСКО розроблено *структуру компетентності ШІ* для здобувачів всіх освітніх рівнів, яка визначає дванадцять елементів компетентності, у 4 блоках на основі двовимірної матриці (ЮНЕСКО, 2024).

Таблиця 1

**Матриця компетентності штучного інтелекту для
здобувачів освіти (ЮНЕСКО, 2024)**

<i>Competency aspects</i>	<i>Progression levels</i>		
	<i>Understand</i>	<i>Apply</i>	<i>Create</i>
<i>Human-centred mindset</i>	Human agency	Human accountability	Citizenship in the era of AI
<i>Ethics of AI</i>	Embodied ethics	Safe and responsible use	Ethics by design
<i>AI techniques and applications</i>	AI foundations	Application skills	Creating AI tools
<i>AI system design</i>	Problem scoping	Architecture design	Iteration and Feedback loops

На перехресті цих рівнів та аспектів маємо *дванадцять складових елементів компетентності ШІ*, які підтримують критичне мислення, етичний підхід до ШІ, практичне використання та інтегроване спільне створення ШІ. Ці блоки компетентності слід розуміти як взаємопов'язані елементи для визначення ключових компонентів. Замість того, щоб розглядати всі ці складові як фрагментовані і різні теми для ізолюваного вивчення, їх можна з'єднувати і переплітати разом як вагомні структурні одиниці компетентності ШІ (ЮНЕСКО, 2024: 29).

Перший вимір матриці складається з чотирьох взаємопов'язаних аспектів компетентності штучного інтелекту; другий вимір включає три рівні майстерності здобувачі (Теличко, 2024: 839).

У той час як *компетентність штучного інтелекту* для здобувачів освіти (далі – КШІ) закріплюється визначенням на трьох базових поняттях, які обрамляють ширші ключові компетентності для здобувачів – а саме знання, навички та цінності, КШІ також спрямовано на розуміння етики використання методів та базових систем ШІ. Виходячи з

цього концептуалізація матриці КШП визначається чотирма основними аспектами впровадження компетентності штучного інтелекту для здобувачів освіти: 1) орієнтація на мислення людини, 2) етика ШП, 3) методи й додатки ШП та 4) програми й проектування систем ШП. Ці аспекти зосереджені на: фундаментальних цінностях; соціальній відповідальності за дотримання етичних принципів; фундаментальних знаннях та навичках критичного мислення для проектування системи використання ШП. Поки різні аспекти цієї структурної рамки можна впровадити через доменно-орієнтоване навчання та педагогічні методики, компетентності ШП – це, зрештою, набір міжпредметних, загальних здібностей та навичок, що виходять за рамки конкретного домену ШП або тільки інструментів ШП (ЮНЕСКО, 2024: 31).

Детальніше опишемо другий аспект КШП, Етика ШП, який охоплює соціально-етичні компоненти компетентності ШП здобувачів освіти, включаючи: соціальні навички; розуміння; практика та сприяння адаптації зростаючого набору етичних принципів, які регулюють поведінку людини протягом усього циклу використання ШП.

Проаналізуємо становлення *етичних принципів* КШП у розрізі трьох рівнів становлення майстерності та свідому етичність у використанні та співтворчості з технологією ШП. Очікується, що здобувачі поступово та наскрізно рухатимуться ними. Ці рівні та специфікації кожного блоку компетентності, можуть слугувати як формувальним так і підсумковим оцінюванням компетентності ШП здобувачів, а також забезпечити контекстно релевантний і гнучкий дизайн педагогічних методик навчання та оцінювання. *Рівень 1: Розуміння.* Цей перший рівень призначений для всіх здобувачів. Всі люди взаємодіють або будуть взаємодіяти у якійсь формі з ШП протягом свого життя (ЮНЕСКО, 2024: 30). На цьому рівні очікується, що вони здобувачі

сприятимуть поширенню розуміння, що таке штучний інтелект та цінності, етичні проблеми впровадження основних інструментів ШІ в освітній процес. *Рівень 2: «застосування»*. Враховуючи, що використання ШІ пронизало всі сектори суспільства, а також усі сторони життя, в т.ч навчання та роботу, здобувачі освіти повинні бути готові стати відповідальними, активними та ефективними користувачами ШІ, як заради власних особистих інтересів, так і для вирішення спільних викликів. (ЮНЕСКО, 2019). Навчання на цьому рівні вимагає від здобувачів отримати базове розуміння: людиноцентрованого підходу; етичних принципів використання ШІ. Досягнувши цього рівня, здобувачі на будуть основ концепту знання про ШІ та відповідні набори навичок використання та створення технологій ШІ. Вони також повинні вміти застосовувати людино орієнтоване мислення та етичну точку зору оцінювання до практичного використання інструментів ШІ (ЮНЕСКО, 2024: 33). *Рівень 3: «Створення»*. Експоненціальний темп інновацій всередині сектору ШІ означає, що за цією технологією постачальники визначають умови трансформації наших суспільств. На цьому рівні очікується підвищення спроможності здобувачів освіти критично оцінювати соціальні наслідки ШІ та персоналізувати обов'язки громадянина у суспільствах, керованих ШІ. Навчання на рівні «Створення» також має на меті сприяти розв'язанню творчих завдань здобувачів, розвитку навичок етичного використання ШІ (ЮНЕСКО, 2024: 34; 2022).

Матриця компетентності ШІ для здобувачів освіти демонструє пілотний проект програми впровадження КШІ, орієнтований на практичні дії та заснований на трьох основних припущеннях про роль освіти у відповідь на повсюдне впровадження ШІ в сучасному світі. Перше припущення полягає в тому, що освітній сектор, не просто

адаптується до систем та інструментів штучного інтелекту, а має бути активним у розвитку компетентності, необхідних для формування етичного та екологічного використання штучного інтелекту. По-друге, здобувачі повинні володіти компетентностями, щоб діяти як критичні та відповідальні користувачі та співавтори ШІ, а також лідери у визначенні та розробці технологій ШІ наступного покоління. Третє припущення полягає у тому, що КШІ мають бути побудовані навколо конвергенції людиноцентрованого мислення та ставлення, внутрішньої етики штучного інтелекту, концептуальних знань і навичок щодо штучного інтелекту, які можна передавати, а також перспективного мислення щодо дизайну системи штучного інтелекту (ЮНЕСКО, 2024: 40). Оскільки розвиток компетентності ШІ виходить далеко за рамки простих технічних навичок, пов'язаних із навчанням кодуванню чи роботі з інструментами ШІ, інтеграція навчання, пов'язаного з ШІ, вимагає міждисциплінарного підходу до інтеграції навчальних програм, що охоплюють предмети, пов'язані з наукою, технологіями, інженерією, мистецтвом і математикою, суспільствознавством та громадянською освітою.

Список використаних джерел

1. Теличко Н., Гарапко В.І., Фодор К.Й., Білак М.В., Гарапко М.С. Педагогічні аспекти формування компетентності штучного Інтелекту здобувачів освіти на заняттях з іноземної мови. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. 2024. № 12 (46). С. 827–840.
2. UNESCO. (2024). AI competency framework for students. UNESCO. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000391105?posInSet=1&queryId=ac5fade2-c3e2-4f0a-9e59-fb28fe5d2736>

3. UNESCO. (2019). Beijing Consensus on Artificial Intelligence and Education. Paris, UNESCO. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368303> (Accessed 26 July 2024.)
4. UNESCO (2022). Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Paris, UNESCO. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381137>

Олена ГОЛЯК,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, Університет Григорія Сковороди в Переяславі (м. Переяслав, Україна)

СИТУАЦІЙНІ ЗАДАЧІ ЯК ЕФЕКТИВНА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Четвертий рік триває повномасштабне вторгнення російських загарбників на територію України, що кардинально змінило систему навчання та викладання у фаховій передвищій освіті. Безперервні російські обстріли зумовили переведення освітнього процесу в змішаний формат навчання, котрий вимагає ретельної підготовки як викладачів, та і здобувачів до проведення занять для якісного засвоєння теоретичних матеріалів, набуття, удосконалення практичних умінь й навичок, зростання мотивації студентів-медиків до самостійного вивчення та саморозвитку. Актуальність вибору даної теми полягає в тому, що використання ситуаційних задач є ефективною складовою освітнього процесу, одним із засобів досягнення високої ефективності освітньої діяльності здобувачів вищої освіти, засвоєння ними компетентностей в галузі медицини тощо.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>